

Պատանխանատու
գովազդման փոխան

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻՈՅ

Համալրման ուղղելի էն
ան. Ղ. Գ. Պալազարեան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻՈՅ ԸԱՐԱԹ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1879

ԹԻՒ 1134

ԱԶԳԱՅԻՆ

Շատ ժամանակ չեղած տակաւին երբ Արա-
տեան ընկերութեան նկատմամբ գրած ա-
նանիտ հրաւիրած էինք իզմիրի ուսումնասէր
ասարակութիւնը անտարբեր չմնալ ազգին,
անաւանդ Հայաստանի հայերուն կրթութեան
ընթացին նկատմամբ: Անմիջապէս յետոյ ծանու-
նէք թէ, քանի մը ուսեալ և պատուաւոր ան-
միջապէս ձեռնարկած էին յիշեալ ընկերութեան
կողմէ կազմել հոս, տարեկան որոշ գումար
հաւաքելով առ ընկերութիւն գրկելու հա-
մար: Այս բարի նպատակին իրականութիւնը
թէ անկարելի եղաւ իսկոյն տեսնել, սակայն
նշար էր որ իրօք ազգասէր սիրտ կրող իզ-
միրի Հայք անտարբեր մնալ բոլորովին այս տե-
ակ շարժումներու մէջ: Ինչպէս որ արտադա-
տեանք թէ հասարակութեան ուսեալ և ձեռ-
նհաս անգամբ ի ժողով գումարէր են Հիւան-
անոյի արահին մէջ, եթէ ոչ յիշեալ ընկերու-
եան ուղղակի ճիւղ մը, գէթ ըստ ինքեան
ընկերութիւն մը կազմելով՝ Հայաստանի
կրթութիւն և բարոյական լոյս սփռելու
ընթացին մասնակցելու համար: Ինչպէս հոս է
սակայն թէ, այդ գումարմանց օգտակար ար-
խնքը կարելի պիտի ըլլայ քիչ տեսնել մէջ
տեսնել, եթէ ոչ իրկին անորոշ մնալով՝ թէ թէ
ամբ մասնակցութեան տակ պիտի թաղուի
անոց չափազանցութեան կրնամք բռնել որ այն
կողմ վախճանին որն է միոյն յանգիւր բացար-
կապէս գործի ձեռնամուխ եղողներուն ձեռ-
նհաս պարտնայ կամբէն կախումն ունի, վասն
չեմք կարծէր սխալել եթէ ըսեմք որ յիշեալ
արտնայք թէ բարոյապէս, թէ նիւթապէս և
այլապէս կերպով տարածուն ազգեցեալ ին-
ունին ժողովրդեան վրայ, այսինքն կարող
նորա հասարակութեան օրինակ հանդիսա-
լալ ամեն կերպիւ:

Իզմիրցի Հայք պէտք է որ միշտ ջանայ ազգին
ընդհանրութեան մէջ ունեցած իր բարի համ-
ալք ամրապնդել և անաւեր պահել ազգաշի-
ական նորանոր ձեռնարկութիւններով: Պօլսե-
ին և այլ գաւառացի հաստապաղ իրենց գո-
ւտան ու համակրութիւնը չապրած են իզմիրի
այոց երբ ինչպիսի ուսման, կրթութեան և
ուսուորութեան վրայ եղած է: Դպրոցաց
մնապէս բարեկարգութիւն, օտար լեզուաց
ուսման ազգին մէջ տարածուելուն և այլ ասոց
ման ազգը շինող գործող առաջին գաղափարը
ընդողի համբաւն ունեցած է իզմիրցին, սա-
այն այդ ստուգ ու թիւները հինցած են այժմ,
թէ ի վեր կշռած և քննած է արդեօք այդ
տախն իր ունեցած արդի կացութիւնը: Համե-
տաւած է միթէ ինչպիսիք ազգին այսբնակ
ասարակութեանց բարոյական և դրական վի-
տակին հետ: Եթէ իզմիր մոռն խօսիլ հարկ է
որ այդ վիճակը եթէ ոչ անկեալ գոնէ միւսնոյն
պայութեան մէջ մնացած է և ան չպիտի կրնայ
արժիլ այսօր Պօլսեցիին կամ այլ տեղեաց հա-
րուն առջև: Իրաւ, լաւ էր որ ամեն Հայ հա-
տար դիրք մը ունենար կրթութեամբ և բա-
րոյականութեամբ, սակայն այս հաւատարմ-
ութիւնը իր գոհացողիչ դրութեան հասնելէ
հետ հեռու է տակաւին: Արդ՝ եթէ դեռ ան-
թիւ և անհամար պոկտաներ կան մեր ժողո-
ւորը ուղղած վիճակին մէջ դնելու համար,
նշար ուրեմն այդ թերութեանց դարմանները
տարածելու գաղափարն ունեցող չեն հանդիսա-
լալ իզմիրցի հայերը, ինչպէս որ անցելոյն մէջ
կարծեք թէ, և ստոյգ ըլլալ կրթութիւն որ իր

այժմու անտարբերութեամբ սա ըսել կուզէ
իզմիրի Հայ հասարակութիւնը չառ տախտե-
ցայ, ան հանգստութեան պէտք ունիմք թայց
գործն ատանկ չէ, հիմա ժամանակները չառ
փոխաւած են, քու աշխատութիւնք միայն աշ-
խատած ժամանակիդ փոքր ինչ օգնէր են, դու
ոչինչ նախապատրաստէր ևս ապագային համար:
Այժմ ներկան և ապագան բազմապատկան են
և ատենց առջև քու անցեալին մէջ ըրած վա-
տակը՝ արեւին առջև դրուած ճրագի մը նման
կընտուղի: Եթէ անցելոյն մէջ օրինակ եղոր
ազգին, ներկային մէջ պէտք էր որ Մէնտոր
մը և ապագային համար Մեկինաս մը ըլլայիր:
Քու թափած քրտանցդ արդիւնքը ալ Հայտի
կրնայ քեզի պարտաւոր համարուիլ, վասնզի
պարտեղը մեծատարած եղաւ և քու հասցու-
ցած պտուղիդ քանակութիւնը, կաթիլ մը ջուր
եղաւ այժմ մեծամեծ իմերու առջև: Քու
դպրոցներուդ բարձրագոյն կարգերը՝ Կ. Պօլսոյ
ժողովրդեան դպրոցներուն երկրորդ կարգին
հետ անդամ չպիտի կրնան մրցման ելնել այ-
ժմ: Քու հասցուցած ուսումնական երիտա-
սարգդ՝ Պօլսոյ դպրատանց աշակերտաց աշա-
կերտելու կարողութիւնը պիտի ունենայ դեռ:
Ատենք եթէ ոչ այժմու կացութեան, գոնէ ա-
նոր շարունակութեան հետեւիք ենթադրու-
թիւններ են, որոց առջև առնելու համար
մեծ փոյլի կըլարտի: Ուստի մէկ ձեռքովդ
կըպարտաւորիս քու ծոցիդ մէջ գտնուող դըպ-
րոցները զարգացունել, միւս ձեռքովդ ալ Հա-
յաստանի ժողովրդը որ մը առաջ՝ գրել կար-
դաւ և ունեցել վարժեցնելու գործին օգնել,
որով քու համբաւդ ատեն ատեն նորոգելով
չես կորուսանէր առաջնութեանդ պատիւը:
Մանաւանդ գրգռ մը տուած կըլլաս օտար
քաղաքացի Հայոց մրցման ասպարէզը մանելու:
Միով բանիւ, Հայաստանի բարոյապէս օգնե-
լու համար հոս եղած և ըլլալիք գումարումները
յուսալ կուտան մեզ որ ապագային չպիտի մը-
նան, երբ գումարուողաց մէջի հաստատաւոր և
պատուաւոր անձինքը աչքի առջև բերուին:
Մենք տակաւին տեղեկութիւն չունիմք, թէ
ինչ հիման վրայ պիտի հաստատուի այդ ընկե-
րութիւնը, սակայն ինչ կերպ ալ որ ըլլայ բա-
ւական է որ նպատակն Հայաստանի Հայոց մտա-
ւորական վիճակին օգնել է: Իսկ եթէ, իբր
հրապարակային թերթ, ներքին է մեզ, մենք ևս
կըփութամք առաջարկութիւն մը ընել, այսինքն
թէ պէտք է ապագային մէջ թէ Հայաստան և
թէ այլուր զրկուելիք դաստիարակներ և դա-
սատուներ հասցունելու ճարը մտածել, և ճան-
քան գտնել: Այո, անհերք ճշմարտութիւն մ'է,
որ մեր ժողովրդեան մէջ դաստառ կամ դաս-
տիարակ երբեք չկայ, ասոր ապացոյց է կանո-
նաւոր և կատարեալ ուսումնաւոր աշակերտ մը
չգոյանալը: Բոլոր ուսումններն ու դիտութիւն-
ները, քիչ բացառութեամբ ամենքն ալ կ'ա-
ւանդուին գրելի Հայոց զանազան դպրատանց
մէջ, բայց ասոնք աւանդողներն ունին ար-
դեօք այն յատկութիւնը կամ աւելի լաւ է ը-
սել այն արուեստը որ անհրաժեշտ էր աւան-
դած դիտութիւն իրապէս աշակերտին մոտաց
մէջ տալուորելու համար: Աշխարհագրութիւն,
էթիմոլոգիան, լեզուագիտութիւն, աստղագիտութիւն,
գիտութիւն, բնագիտութիւն և այլն, և այլն,
և այլն, կարծեմ ասոնք ամենքն ալ առօրեայ
դասերու կարգն անցած են մեր նշանաւոր
դպրոցներու մէջ, բայց ո՞վ տեսէր է մինչև հի-
մայ աշխարհագիր, երկրաչափ, թուագիտ,
աստղագիտ, տնտեսագիտ, բնագիտ և այլն ա-

շակերտ մը որ բաւերուն բուն նշանակութիւն
օժտեալ դուրս ելած ըլլայ որեւէ դպրոցէ մը,
եթէ կան ատենք գիտցող հայեր, անոնք ալ
օտար և եւրոպական դպրոցներու կըպարտա-
ւորին իրենց ուսումն: Ինչ է ասոր պատճա-
ռը: Դաստառներուն չգիտնալն է միթէ: Եթէ
փոքր մասամբ չգիտնալն է, մեծ մասամբ ալ
չան տեսնելու եղանակին վրայ անգէտ ըլ-
լալն է: Շատ դպրատանց տեղեկագիրներ և
ուսման ծրագիրներ տեսած եմք, բայց այդ
ուսմանց ստացիլ աշակերտ մը տեսնելու, գոնէ
յոյն վառքին երբեք արժանի եղած չեմք:
Արդ՝ եթէ, ազգին մէջ մասնաւորապէս դասա-
տու և դաստիարակ հասցունելու համար վար-
ժատուն մը հիմնուի, ժողովրդին ապագային
մէջ հարիւրապատիկ աւելի օգուտներ պիտի
տեսնէ, քան թէ առանց ասոր ներկային մէջ
հազարաւոր դպրոցներ ունենայ: Ոչ ոք կրնայ
ուրանալ թէ, դաստառութիւնը զատ արհեստ
մ'է զոր չունին մեր դաստառը, և թէ ամեն
ուսումնական կամ գրագէտ դաստառած անձինք
չեն կարող իրենց ուսածն աւանդել, ինչպէս
որ առհասարակ կըկարծուի մեր մէջ: Իսկ, եթէ
ինչպէս կարելի է իրականացնել այս գաղափա-
րը, պէտք է որ դպրոցին ուսումնաւարտ աշա-
կերտներէն անոնք, որոց ապագան անորոշ է
դպրոցին դրան իր յետին հրաժեշտը տալէն
հետ, զրկել դաստիարակութիւն և դաստառ-
ութիւն ուսանելու յատկացուած վայրը... աս
վայրը հաստատուուն վրայ է ահա դործը:
Եւ եթէ կեդրոնը մինչև այժմ չէ յղացած
կամ չէ գործադրած ատանկ գաղափար մը,
իզմիր, որ հիմա երկանց մէջ է սատար ընկե-
րութիւն մը ծնելու համար, կրնայ այսպիսի
բանի մը ձեռնարկել ոչ այնքան շատ ծախքով,
որով Հայաստանի իւր ընելիք օգնութիւնը մեծ
այլ վաղանցուկ ըլլալու տեղ, միջին, այլ ապա-
գային մէջ անանցանիկ և բեղնաւոր պիտի ըլլայ
Հայաստանի կանգնումին համար գլխաւորա-
պէս քանի մը քաղաքներ կըտեսնուին, այսինքն
Պօլսոյ Տփլիսի և այժմ իզմիր: Հռոմէ՛ հին քա-
թաթի, այսինքն իւր անոյեանին դէմ կընա-
խանէր, և մեծին հայրենասէր Կատոնի ճա-
ռերը միշտ դէպ առ այդ անոյեանին հետ
մրցելու և զանի գերազանցելու համար զժողո-
վուրդը կըգրգռէին քանի մը բաւերով...:
Իզմիր չկրնար արդեօք նմանօրէն բարի և ազ-
գաշէն նախանձով մը վառեալ կրկնել Կատոնի
հետ—Տէլևա Գալլիոս: . . .

Յօդուածս աւարտելէ ետեւ մեզ հասած է
յիշեալ գումարմանց ինչ արդիւնք արտածելուն
վրայ նկատող գրութիւն մը, զոր սիրով կըհրա-
տարակեմք, կրկին մեր առաջարկութեան վրայ
պնդելով: Օգնել լաւ է մասնաւոր դպրոց բա-
նալով, բայց լաւագոյն է բացուելիք դպրոց-
ները կառավարող դաստիարակ և դասատու
հասցունել:

Ահաւասիկ յիշեալ գրութիւնը .
. . . խմբագիր .

Ազգային ընդհանուր շարժման առջև երբ
Կ. Պօլսոյ Տփլիսի և ուրիշ հայաբնակ երկրներու
մէջ մեր ազգայինք փոյթ կըտանին զանազան
միջոցներով ազգին բարոյական և նիւթական
ծառայութիւններ մատուցանել, Զմիւռնացի
Հայք անտարբեր չէին կրնար մնալ, և իրենց
անցեալը թէ պարտաւորէր զիրենք այս ընդհա-
նուր ազգային վերականգման գործին մէջ եթէ
ոչ առաջինն գոնէ խիստ եռանդուններէն ի-
նչիւ Ստոյգ է որ վեհ և ազգասէր ոգիներ կան
մեր մէջ, որոնք ցարդ առանձնակի և լուրջայն

գործեցին և օգտակար ծառայութիւններ մատուցին ազգին թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս, այլ այժմ ազգասիրական աւելի նոր եռանդ կրնչմարի մեր ազգայնոց մէջ, և ասոր ապացոյցն է քաղքին Հիւանդանոցին ընդարձակ սրահին մէջ այս օրերս տեղի ունեցած ժողովներն ատենապետութեամբ մեծապատիւ Մ. Ալիբարեանի և օժանդակութեամբ երեւելի և ուսումնական անձանց:

Այս ժողովներուն մէջ ազգային ինչ ինչ խնդիրներու վրայ խորհրդակցութիւններ և ազատ վիճաբանութիւններ եղան, և համաձայնութիւն մի հաստատուեցաւ ընկերութիւն մի կազմել նիւթական նպատներ հաւաքելոյ, ազգային մի օգտակար նպատակի համար գործածելու դիտարկութեամբ: Այս նպատակներէն մին, խիստ հաւանականաբար պիտի լինի Հայաստանի մէկ դաւառին մէջ դպրոց մի հաստատել յառաջիկայ Զմիւռնոցի Հայոց: Հարկ չեմք համարիր յաւելուլ թէ այսպիսի ընկերութիւններ որչափ անմիջական կերպիւ հարկաւոր են ազգիս ներկայ պարագայից համար, և թէ չեմք կրնար բաւական դուրս և քաջալերել զնոսա յօգուտ և ի յառաջագիծութիւն ազգիս: * * *

Այս օրերս պատիւ ունեցան Զմիւռնոցի Հայերը Ֆրանսոյի վանահայր Գերապատեալ Նիկողայոս եպիսկոպոսի այցելութիւնը վայելելու: Այս ազգասէր եպիսկոպոսը Կ. Պօլսէն Զմիւռնիա գալով աստի վերադարձաւ իւր հայրենիքը:

Նորին Սրբազնութիւնը մի քանի օր միայն քաղքին մէջ կրցաւ մնալ, և խիստ սիրալիր ընդունելութեամբ պատուեցաւ Զմիւռնիոյ Հայ հասարակութենէ, որոնք մեծապէս ուրախ եղան նորա ծանօթութիւնը ընելով:

Նիկողայոս եպիսկոպոսն իւր եռանդուն ազգասիրութեամբն մեր ազգային մասնաւորաց մէջ յիշատակեալ մեր նախնի եպիսկոպոսներու տիպարը կրներկայացնէ մեզ: Նորին Սրբազնութիւնը քաղքին ազգային վարժարանաց այցելութեան երթալով կը քաջալերէր տաղիւններն յորդորելով զնոսա միշտ Հայ մնալ, Հայ սիրտ և հոգի կրել: Մի մասնաւոր կ'ըսէր նա, թէ գուցէ պոյսի ազնիւ ազգի մը զաւակներ էք, աշխատեցէք, աշխատեցէք ձեր ազգին համար, և Հայաստանը մի մասնաւոր:

Եթէ մեր ամեն եկեղեցականք գերաւ. Նիկողայոս եպիսկոպոսի սիրտն և ազգասիրական եռանդուն ոգին կրէին, ազգին ինչ ինչ վերքերը կը բուժէին ցարդ արդեօք:

Զմիւռնիա, 19 Գեկտ. 1879 * * *

Լրագիրէն՝
Մեր հռոյժեակն եղբարց առ մեզ վերադարձին առթիւը գերաւ. Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Ալիպաշլուքի հետեւեալ խնդակցութեան պիտի զրկած է առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն:

Ամենապատիւ սրբազան Տէր,

Անպատումն այն բերկրութիւն հոգեպարար զոր զլաց յանձին երբեմն համանունն Սրբութեանդ և համաբնակից երջանկայիշատակ կաթողիկոսն Ներսէս Ե. ի լուր վերադարձի երկոյ վարդապետաց ի ծոց մայրենի Հայաստանեայց եկեղեցոյ, երկոյ անշուշտ և զսիրտ Սրբութեդ իբրեւ զԱռն արդարեւ ազգասիրի և ճշմարտապէս քաջընթաց և անձնանուէր Հօտապետի յողջաբուրելն Զերում սիրով ի նորումն զհաւրկաւոր հաղարար որդիս Հայաստանի ուժացեալս երբեմն յեկեղեցոյ նորին սրբոյ:

Որչափ ևս առաւել բերկրաւոր իմումն նըւաստութեան պարտի լինիլ անակնկալդ այդ յաջողութիւն բարի նշան ի ժամուս, ինձ ասեմ, որ իբր յերեսնից ամաց հետէ Գրօշակիր հանգիստեալ այդպիսոյ յեղափոխութեան ըստ իմում կարի, և զարդիս գողցես միայնակ մնացեալ յառապարի, սակայն բանիւք և արդեամբք այնմ լինելի հետամուտ և ցարդ սակաւութեամբ Զմիւռնիոյ Տէր, հեռագիրք և լրագիրք աւետարտեցին մեզ թէ որպէս ժողովուրդն այն սրտուական իբրեւ զամպ թռուցեալս յարեմտից և իբրեւ զազունիս ձողա-

խառն երամովն դէմ եղեալ և կին առ ձեզ, և մեք սրտաթուեղ խնդութեամբ ուշ ի կուրծս առնելով յորժամ ընթերցաք ի լսողիւս զհրաշալի (ներեցէ ինձ Սրբութիւնդ այսպէս ասել անկեղծօրէն) ասեմութեան Ձեր առ ընթացեալն ի գիրկն Սրբութեան Զերոյ իրաւունս համարեցաք ասել համարձակ թէ մի ի հզօր պատճառաց այդք ցանկալի վերադարձի անտարակոյս Զերդ է աշխարհաքարոզ խոհականութիւն և աստուածազգեցիկ քաղաքականութիւն, ընդ որ արդէն հիացեալ կան հայկազունք վիճակիս և բոլորումն Ռուսիոյ ևս և աւագանին Եւրոպիոյ ողջոյն: Լի էմ յոռնով յորմութիւն Բարձրելոյն ի նախնորհիկ բարեմասնութիւնս մեծի վեհապետիդ, զի ոչ անագանեցեն և այլք ի համազգեացն մերոց զուր տարապարտոց հարուածելոց մտադիւր սիրով դիմել առ ձեզ ի իրումն սուկանիդ վիմին հաւատոյ ըստ օրինակին զոր ի ծովուն հրաշագործեաց Հոգեւորական մեր Գրիգորիս:

Մնայ մեզ, ամենա. Տէր, զարքայաւոր խնդութեան մերոյ հեղուլ եռանդալին սիրով առաջի Տեառն ի սակս անտխնդ պահպանութեան երջանկաւէտ կենաց Սրբութեանդ ի կարեօրացոյն ժամանակիս, յորում Գործ ինքնին պատրաստեցէք զարշալոյս հանգերձեւումն բարօրութեան ազգիս մերոյ տառապելոյ:

Ընկալալուք, Հայր Սրբազան, զսրտաբոլոյս զայս իմ խնդակցութիւն, որ զրկախառն սիրով մատուցեալ ի համբոյր յանձն լինիմ յարժանահայց աղօթս Զեր և մնամ:

Ամենա. Սրբազնութեանդ.
Խ. Ծ. Գաբրիէլ Արք. Ալիպաշլուքի
Ի Տփլիս, 25 Նոյմ. 1879

Լնտեքանտանս Բուսնէն հետեւեալ կը հրատարակէ. — Գեր. Խորէն Նարայէլ, Հայ Ազգեպիսկոպոս, 2—3 օրուան մէջ Պոլսէն մեկնելով Պրայիլա և կալաց պիտի երթայ: Այս երկու քաղաքաց մէջ ալ քանի մը ատեն պիտի մնայ, յետոյ յաջորդաբար պիտի երթայ Կասարիա, Գերմանիա, Գաղղիա, Անգլիա և իստիա, իսկապարհան կրկին Պոլսէն պիտի վերադառնայ, որ կարելի է որ Նորին Գերապատեալութիւնը, եթէ ոչ ընդ միշտ, գոնէ երկար ատեն կենայ, Հայոց այս առիդ հասարակութիւնը կրփափաքի ստուգիլ Պոլսէն մէջ եպիսկոպոսական աթոռ մը ունենալ: Այս մասին համամիտ է նաեւ Պոլսկարիոյ Հայ հասարակութիւնը, և միայն Մուրադիոյ Հայոց միութիւնը կը պակսի այս փափաքը լրացունելու համար: Արդէն Պոլսէն և Պոլսկարիոյ մէջ Հայք հանգանակութիւններ ըստ էն: Ամեն տեղ մեծամեծ գումարներ հաւաքած են: Ասկէ զատ Պոլսէն մէջ հարուստ այլի կ'են մը իր տունը, որ Արմենեաքա փողոցին եկեղեցոյ կից է, ապագայ առաջնորդին յատկացուցած է, որով պատրաստ պիտի ունենայ եպիսկոպոս սկստ տարանքը, Յայնժամ պիտի կրնան, ոչ միայն եպիսկոպոսին ապարանքը ըստ պատշաճի կարգադրել, այլ նաեւ կանգնել եպիսկոպոսական եկեղեցի մը արժանի Հայ գաղթականութեանց՝ որք զանի ընտրելու համար աշխատեցան: Այժմ խնդիրը հնէ է թէ ո՞վ պիտի ըլլայ Պոլսէն հայկական ապագայ առաջնորդը, Գերա. Նար. — Պէյ ըստ իր կրօնակցաց թէ ընտրելիք՝ չլիտի զանան գալ, գործը ընտրութեան վրտն է մինակ:

— Ստոյգ է, պատմասխանած են իւր հօտերը, Բայց մենք ուրիշ եպիսկոպոս չեմք ուզէր, այլ զձեզ, Սրբազան Հայր:

— Ուրեմն եպիսկոպոս մ'է ձեր խնդրածը:

— Ոչ, մենք միայն զձեզ կ'ուզեմք: Զեր բարձր դրութիւնը չէ որ նկատողութեան առած եմք մենք այլ մեր ուզածը դուք էք, Եւ եթէ դուք չընդունիք, մենք ալ ուրիշ ոք և է առաջնորդ չեմք ընդունիր: Կարծեմք թէ գերա. Խորէն Նար. — Պէյ, իրեն եղած թախսնձանաց զկարեւորով դիմագրել, խօստացէր է գրեթէ անոնց խնդիրը կատարել: Գրեթէ կըսեմք, որ ըսել կուզեմք թէ այս լուրը կատարեալ խտուղութիւն մը չունի, և թէ պատմասխանաւոր չեմք կրնար ըլլալ: Եւ ահա ինչպէս, կրնայ ըլլալ որ

յառաջիկայ գարնան Նորին Սրբազնութիւնը Պոլսէն վերադարձին քանի մը ժամանակ հնայ:

ՆԵՐՔԻՆ

Ըստ օրոյրութեան, Մուհարրէմ լուսնային տարեգլխին, Պետութեան բոլոր պաշտօնէտքը, նախկին եպարքոսք, զինուորական բարձրագոյն պաշտօնէտարք, ամեն ազգի կրօնական գլխաւորք և այլք իրարմէջ փոխադարձ երթալով իրենց շնորհաւորութիւնն ու մեծաբանքը մատուցին առ վեհապառ Սրբութեան:

Առաջին նախարար Սայիտ բաշա հետագայ ճառախօսութիւնն ուղղեց առ Կայսրն:

«Վեհապառ Տէր, «Պաշտօնեայք, տէրութեան բարձրագոյն անձինք և Զեր հպատակաց ներկայացուցիչք պատիւ ունին գալ այսօր և շնորհաւորել Զեր կայսերական Վեհապառութիւնը, տարւոյս նորագութեան առթիւ: Զինքս երջանիկ կը համարիմ որ այս առիթով պետութեան բոլոր գործակալաց զգացումներուն թարգմանչը կը հանդիսանամ: Կը լսեմք, որ Զեր կայսե. վեհապառութիւնը ընդ միշտ յաջողութեան և երջանկաւորաց արժանանայ, կը ցանկանայ, որ Զեր վեհապառութեան կենաց իւրաքանչիւր տարին, օրը և ժամը աղբիւր մը ըլլայ այս երկրին բարօրութեանն ու մեծութեան համար: Զեր կայս. վեհապառութեան սպասուորք ուրիշ նպատակ չունին, բայց եթէ պետութեան բարգաւաճումը և երկրին բոլոր հպատակաց յառաջիկայ մութեան և բարոյական ու իրական հանգստութեան մասին Զեր վեհապառութեան ունենեցած հրամանները կատարել: Այսպէս, մենք կը ջանամք միշտ Զեր վեհապառութեան բարեացակամ նպատակները հաւատարմաբար ի գործ դնել:

«Կըմաղիւմէմք Ամենակարողն Աստուծոյ ու Զեր կայսե. վեհապառութեան բոլոր իղձերն իրականացունէ և երկրին ու պետութեան ամբողջ հպատակաց՝ Զեր վեհապառութեան իշխանութեան օրով երկար տարիներ կեալու երջանկութիւնը պարգեւէ:»

Վեհապառ Կայսրը հետագայ կերպով պատասխանած է:

«Գոհ եմ ձեր շնորհաւորութենէն՝ զոր կըմատուցանէք ինձ ընդհանուրն անուշտ: Պիտէք անշուշտ թէ, որքան կը բարձրամ իմ կառավարութեանս ծաղկելուն, երկրին բարօրութեան, իմ բոլոր հպատակաց հաւատարմութեան և միաբանութեան: Իշխանի մը համար ուրիշ զուարճութիւն չըլլար, այլ եթէ գարուն պահանջանաց համեմատ՝ երկրին և իր հպատակաց յառաջգիծութիւնը տեսնել: Պիտի ջանաք անշուշտ վստայս նպատակի:

«Կը յուսամ որ Ամենաբարձրեալն Աստուծ պիտի շնորհէ ինձ, զձեզ՝ յաճախ ասանկ պարագայից մէջ՝ բոլորովն տեսնելու երջանկութիւնն ունենալ:»

Մայրաքաղաքին թերթերէն ոմանք կ'իմացունեն թէ գաւառներու մէջ տէրութեան գանձին բազմութիւ պարտականներ կան զորս չլիտէր Մայիլն: Այս պարտքերը տասանորդի և այլ տրոց մնացորդներ (պագայէ) են:

Արդ, գանձուց պաշտօնէտութիւնը չը կարեւոր կանաւ հրաւիրած է գաւառական իշխանութիւնները, որպէսզի այս մասին հրատարակութիւններ ըսեն գանձին պարտականները ո՞վ ըլլալին կառավարութիւ իմացնողներուն վարձք մը թողտանալով: Այս վարձքը պիտի ըլլայ գըտնուած գումարին հինգերորդ մասը:

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարքը, յայտնի է որ խնդրած էր Բ. Դուռնէն որ 21 տարին չըլլացնողներու կրօնախօսութիւնը չընդունուի: Բայց Բ. Դուռնը պատասխանէր թէ, երկրին օրէնքը կընենրն ի՞նչ ատրեկան հատկիւ լրացնողին կրօնախօսութիւնն ընդունիլ: Նորին Ամենապատեալութիւն Պատրիարք Հայրը գործեալ այդպիսի է իր խնդրոյն վրայ, սակայն արդ ինքն անձամբ չ'է մեզ տակաւին:

Հասարակաց կրթութեան պաշտօնային վեհաժողովի Եփեսոսի անդուլ կերպիւ կ'աշխատի կրթութիւն և ուսում տարածել Տանկատանի մէջ, և քննել Տանկատան թերթերը և Ըստ այս, Ն. Վ. կարեւոր կանոնադրութիւններ ծրարելու վրայ է, Պետական Խորհրդոյ գործակցութեամբ հասարակաց կրթութեան գործն ու բարեք վարչութիւնը հաստատուն հիմանց վրայ յորինելու համար: Միւսիք էփեսոսի ձեռնարկած է արդէն օտար լեզուաց և վաճառականութեան գալոյն մը հիմնելու: Դոյն ինքն եղած է Տանկոյ պաշտօնէի մէջ գեղարուեստից գեղարդի մը հիմնադրում առաջին գաղափարն յղացող: Թաղային դպրատունը յառաջիկայ տարւոյ Մարտ ամսուն մէջ պիտի սկսին թաղային ներք կառավարուիլ և 100.000 ոսկիի գումար մը յատկացուած է տէրութենէն անոնց ձեռնարկութեան համար:

Բ. Դրան մէջ շրջաբերականը կրճատուցանէ գաւառաց իշխանութիւններուն թէ հակառակ կառավարութեան կամաց գերեզմանութիւնը գաղանօթէն ի դորձ կը գրեւին դաւաճներու մէջ: Հետեւեալ կայսերական կառավարութիւնը որոշած է որ, ապագային մէջ թիւէ մէկը այդ վատ տուրուառով բռնուի, մէկ տարի բանտարկութեան պիտի դատապարտուի, իսկ երկրորդ անգամին պատիժը ևս պիտի կրկնապատուի: Տուրեալն են թակայ եղող անձինք (գերիք) պիտի արձակուին և կառավարութիւնը պիտի պարտաւորին անոնց աշխատանք և կ'աւտակ հայթայթել:

Նիմանամբ թէ անուանի հայրենասէրն Բէմալ Պէյ, որ Միտիլի արօրուած է, նոյն կըղզիին Միւթէսարքի կոչուած է: Բէմալ Պէյ արդէն յայտնի է ժողովրդեան իր աղատարբութեամբ և գրական տաղանդով: Փափաքելի էր որ կայսերական կառավարութիւնը աւելի մեծ այսինքն ընդհանրութեան օգտին համար եղած փափակ պաշտօններ յանձնէր յիշեալ երեւելի հայրենասիրին, վասն զի երկիրը զգալի պէտք ունի Բէմալ Պէյի նման անձանց, իր բարգաւաճման և օրինաց գործադրութեան:

Թէքէճեան — Հագըճեան թերթը, իւր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ երկու ամսուան միջոցին կատարուած բարենորոգմանց մէկ ցանկը կ'ըն հրատարակէ որոյ թիւը 35ի կ'հասնէ, և զորս

մեք ևս իբր հետաքրքրական տեղեկութիւն յառաջ բերել կուզեմք:

1) Օրէնք մը պաշտօնէից պատասխանատուութեան վերաբերեալ: 2) Պաշտօնէից այցելութեան համար կանոնադր մը: 3) Ներքին գործոց պաշտօնատան նորոգ. կաղմակերպութիւնը: 4) Առեւտրական և երկրագործական պաշտօնէութեան բարձումը և անոնց տեղ չորս վարչութեանց հաստատութիւնը, զատ զատ ճիւղերու համար: 5) Հաշուակալութեան ատենին մը հաստատութիւնը: 6) Տուրքերն փորձակալութեան ատեն հին դրութեան բարձումը և նոր տեսակ հաւաքման դրութեան մը հաստատութիւնը: 7) Խաշանց տուրքի և տասանորդի հաւաքման համար յատուկ վարչութեան մը հաստատութիւնը: 8) Անուանում գործակալաց ի դաւաճ տասանորդաց հաւաքմանը վրայ հսկելու համար: 9) Գանձային նոր պայմանագրութիւնը և Մաքսատուրք Գանձուն նորէն ձեռքն անցնելը: 10) Տրոց հաւաքումը ոստիկանութեան ձեռքէն անուելը: 11) Նորոգ կառուածատրոց սկզբունքի մը ընդունելութիւնը: 12) Հին պարտաց վճարման համար թղթադրամ ընդունելու դրութիւնը: 13) Բաղնիքի զօրաց արձակուրդը: 14) Սահմանադրւած քորոց պարենաւորութեան կանոնադրին: 15) Օսմանեան բանակին հրամանատարութեան իւր մատակարար վարչութեան անջատումը: 16) Ոչ-քրիստոնէից ալ զինուորական ծառայութեան մէջ ընդունուիլը: 17) Բանակին վերակազմութիւնը: 18) Գաղաքային դատարաններէն Շէրիֆ դատարանաց անջատումը: 19) Պոլսոյ և Գաւառաց վերակազմական ատեններու մօտ հասարակային իրաւանց դատախազներու անուանումը: 20) Բիւշտիէ (նախնական) դպրոցաց մէջ գաղղ. լեզուին քնդունուիլը: 21) Թիշեալ գալոցաց մէջ իսլամ և ոչ-իսլամ աշակերտաց հաւասարութեան սկզբունքն ճանաչումը: 22) Բոլոր նախնական գալոցաց վարչական վերակազմութիւնը: 23) Վագրֆի կալուածներն պահանջատեարք քով իբր գրաւ տուր սկզբան ընդունուիլը: 24) Ոստիկանութեան և Ժանտարմարի մէջ օտարազգի սպայներ գործածելու սկսուիլը: 25) Ոստիկանութիւնը Ժանտարմարիէն զատուելով ներքին գործոց պաշտօնէութեան իրաւասութեան տակ դրուիլը: 26) Գաւառաց բանակներուն հմուտ և ձեռնհաս անձանց հրամանատար անուանումը: 27) Հասարակաց շինութեանց արտօնութիւն

անուելու արդելք եղող ձեակերպութեանց բարձումը: 28) Կ. Պոլսոյ քարտիանց շինութեան արտօնութիւնը: 29) Հասարակաց օդոին համար անուելիք մասնաւորաց սեփականութիւններն գնելու օրինաց հրատարակութիւնը: 30) Եւրոպ. Թուրքիոյ գաւառաց վարչութեանը համար կառավարական նոր օրէնքը: 31) Անատոլիոյ գաւառաց բարեքեալ վարչութեան համար կարգադրութիւնը: 32) Բաղէշի նոր կուսակալութեան հաստատութիւնը: 33) Անգղիոյ ըրած նաւային սպանալեաց ցոյցին և յանգիմանութեանց անանց ակնով կախելու, Անգղիոյ անաշարկութիւններն մերժուելէն ձեռք բերուած քաղաքական յառաջդիմութիւնը: 34) Յունական և Կուսինիէի ու Բլաւայի խնդրոյն տրուած նոր դարձուածն ու կերպարանքը: 35) Վերակազմակերպութիւն օսմանեան ելմանից, որով օսմանեան կայորութեան յարատեւութիւնն ու ապագայ բարօրութիւնը պիտի ապահովի:

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Հեռագիր մը Բարիդի նոր խորհրդարանին կազմուիլը կրճատուցանէ ընդ նախագահութեան Պ. ալ Յրէյդիէնի օր միանգամայն արտաքին գործոց պաշտօնէութիւնը կըստանձնէ: Պ. Վառիկիթս, Լէոն Սէյ, Կրէսէյ և Լը Ռոյէ, դուրս մնացած են նոր խորհրդարանէն:

Աֆղանիստանէն կ'իմացունեն թէ, զօրապետ Բոպէրթս յաջողած է Գապուլի բարձանց վրայ ամրացող գումարտակները ցրուելու: Յաղթութիւնը կատարեալ պիտի ըլլայ:

Սէն-Բէթէրսպուրկ հրատարակեալ իւքաղ (կայսերական հրովարտակ) մը պաշտօնապէս կը ժանուցանէ Ռուս աշխարհվարական շրջանակին փոփոխութիւնը: Գաղաքական վերանորոգութեանց մասին գեռ լուր մը չկայ: Սակայն վերջին լուր մը կ'իմացունէ թէ կայսրը առաջարկած է գահաժառանգ իշխանին տէրութեան ներքին գործոց պաշտօնէութիւնը ստանձնել, և թէ ինքը ևս իրեն պիտի վերապահէ արտաքին աշխարհվարութեան վարչութիւնը, իսկ Ձարէվի մերժած է իր հօր այս առաջարկութիւնը:

Ընթերցողաց յայտնի է անշուշտ թէ, այս տարի որքան սաստիկ եղած է ձմեռը Եւրոպայի զանազան կողմերը: Բարիդի մէջ տիրած տաժանելի ցուրտն և ձմեռան նկարագրութիւնը

ՎԻՔԹՕՐ ՀԻՒԿՅՈՅԻ ԾԻՆԵՐԸ	
Աւան (1)	Ուժգին հնչիւն
Եղեր	Է զերթ զանգակ
Մահուան	Կա՛ է դոփիւն
Վայրեր	Թզկի պիտակ
Դորշ ծով	Խոյս տայ յառաջ
Ուր հով	Ետայ ի յաջ
Տայ զով	Խաղայ զուարճ
Ննչէր . . .	Ծայրն ի կոհակ
Ի դաշտին	Կըմերձի հազադ
Ծնի շշուշ	Կրկնէ արձագանք
Գիշերին	Է զինչ մի կոհակ
Է գա շուշ	Որ կայ ի մութ վանք
Բառնայ կիծ	Կամ ձայն ամբոխի
Ջերթ հոգւոց	Որ դուայ, խուսի
Չորս մի բոց	Եւ մերթ կըկառայի
Պատէ շուրջ	Եւ մերթ տայ վտանգ
Ո՛վ Տէր, ձայնն շիրմային ճիւղերու . — Ի՛նչ շշուշ: Խոյս տամք, օ՛հ, ստորին Սանդղին տակ, չառնեմք շուշ: Կըմարի ի՞մ լամբար: Եւ ստուերն ի մոլոր Որ սողայ ի պատուար Չառատասղն առնէ շուրջ:	
Գունդն է անոնց՝ որք կանցնին Եւ կըգառնան սուլելով: Ծառք՝ զորս ծռէ թռիչ նոցին կըմընչեն յարախուով:	
1) Գիւտէ ի եր առաջին սուրբ Չվանկ, 2ր 3վանկ և եւ յաջորդաբար միցեն 9, սլոնոնիտեն 8, 7 եայլն:	

Անոնց երամ ծանր ու չոյս	
Թալարելով յօգն անկողի	Կընմանի մ'ամպի մութ
Կողին վրայ մի լըսով:	
Խիստ մօտիկցան . — Եղումք գոց, փակ Սենեակն ուրկէ կան արտալած:	
Ի՛նչ շրջունչ դուրս: Վայրագ բանակ ճիւղերու և վիշտաց:	
Խախտած ցուքին մարդակ ծռի Ջրաթաթախ որպէս բոյս մի, Եւ հինաւորց դուռ սենեկի Դոլայ մինչ իսկ փրթիլ կեռաց:	
Աղագակ դժոխոց: Չայն, որ լայ: Ահեղ դուռնոյն արտալած հողմէ բարկ կըխուժէ, ո՛ր երկինք, տանս վրայ:	
Ծըն ի՛ պատն ժանտագէմ գունդին տակ, Գունայ տունն և շարժի կոր ի կոր, Կարծես թէ զատուած է հողէն զոր՝ փոփոքի բարկ մըղէ ձորէ ձոր Ձինչ տերեւ մի չորցած ի բլրակ:	
Ո՛վ Մարգարէ թէ զիս փրկես Երեկոյեան յոյս չար դիւայ Պիտի ծռեմ կուտ ճակատս հեղ Առաջի քոց սուրբ բուրվառաց: Թող նուաղի, ո՛հ, հիմանն տուր Այս դրանց վրայ նոցա շուշն հուր, Եւ թեւերնուն ճանկ թռի ի զուր ճանկէ, կունչէ պատուհանաց:	
Անցան դաղին . . — Այն խուժան Թռչի, խոյս տայ, և ոտքով	

Ալ չըզարներ իմ դրան	
Բազմապատիկ հարուածով:	
Օգն է լեցուն յաղաղակ Եւ մերձակայ յանտառակ Մռնչէն ծառերն՝ ընդ վայրագ Թըռիչ նոցին խառն հուրով:	
Ընդհարում նուաղի Թեւերնուն հեռաւոր, Այնքան խառն ի դաշտի Այնքան տկար, կարծես որ Մի մարախ շուտ առ շուտ Կընչէ ձայնիւ մութ, Կիւմ թէ թափի կարկուտ Մի տան վրայ հին աւուր:	
Վանկեր այլազան Դեռ կան մեղ եկող: Այսպէս երբ տայ ձայն Արապներու փող Խսկոյն մի՛ նուագ Դաշտն է վերելեակ Եւ քնող որդեակ Լինի երազող	Մաղաղակ Հանդարտած Է կոհակ Եղերաց Է քրթմունչ Անշրջունչ Սուրբի շուշ: Առ մեռած
Ճիներ անչէլ, Որդիք մահուան Խաւարին մէջ Հապճեպ քայլ տան: Մռնչէ վոհմակ Միշտ տխրունակ Մրմուայ կոհակ Անտես ական:	Կասկած . . . Գիշեր Յաչաց Փախչէր: Տար խոյս: Եւ լոյս Տայ յոյս Չիք ջեր:

ընող գրութիւն մը հրատարակած է Լա Ռեֆորմ, որմէ հետեւեալ տողերը փոխառելով մեր ընթերցողաց կրննրկայեմք .

«Բարիդ պաշարուած է :

Այս անգամ բրուսիացիք չեն որ մեր գրանց առջև կըստառնան մեզի, հապա գայլերն : Մանաւանդ կըթուի թէ աւելի վայրագ թշնամիներ երևնալու վրայ են, ճերմակ արջեր Մօնմարթի բլրակաց վրայ : Եւ մեր բնակարանաց մէջ պաշարուած ու վառարանաց մէկ անկիւնը կծկուած կըմնա՞րք : Չեան և սառի անթափանց լայն ծով մը կըշրջապատէ զմեզ : Ամեն ինչ թաղուած է անդ : Հեռագրական դիմերը խախտուած են, և տաօնին երկուքը հաղիւ կըգործածուին : Երկաթուղիք անգործածելի եղած են . . . : Ամբողջ ֆրանսայի վրայ անտանելի ցուրտ մը կըտիրէ : Ամենուրեք ամեն բան ձիւնի ներքեւ թաղուած է : Քաղաքներ պաշարուած են, գետեր սառած են, Հոմոս գետը ահագին սառույցներ կըգլորէ, կըսեն, Լուառ գետը Նանթէն մինչև ծովը սառած է . Սօն գետը ամբողջովին սառած . Սէն գետին ջուրը մեր աչաց տակ, աննշմարելի գերձանի մը վերածուած է գետին կարծրացեալ մակերևոյթին վրայ : Քանի մը օրէն սահողները կըյուսան ընդարձակ դաշտ մը անսնել Սէնը վրան սահելու :

Բարիդի փողոցները ձիւնապատ են . . . : Հինգ հարիւր հազար ֆրանք որոշուած է քաղաքապետութեան կողմանէ ձեռն կոյտերը վերցունելու համար : Գրեթէ 4000 կառք և 11000 ձի ձիւները փոխադրելու համար կըգործածուին, թատրոններու շատերը գոցուած են . . . :

Բարիդի ժողովրդեան մէկ մասին վրայ չըլլած թշուառութիւն մը կը տիրէ ցուրտին և ուտելէն սղութեան պատճառաւ, կըտեսնուին փոքրիկ տղաքներ, որ առաւօտուն դպրոց գացած ատեննին իրենց մաղախին մէջ կտոր մը հաց ունին միայն որով պիտի անցունեն ամբողջ օրը : Մայրեր իրենց խեղճ բնակարաններէն ելլելով փողոցին սառույցակոյտերուն տակ վառելու նիւթեր կըփնտռեն, կըշնտն ասոնցմով իրենց խեղճ սիրականներուն ընդարմացած անգամները տաքցունել . . . :

Քաղաքապետական ժողովը (պէլէտիէ) հինգ հարիւր հազար ֆրանք որոշեց այս խեղճերուն, որուն 100,000ը, Մօն—ար—իլիթիէ ըսուած բնակչութեան հետ սակարկելով, վերմակ պատրաստուելու պիտի ծառայէ : Գլխաւորապէս տիկին մը 30,000 ֆրանք նուիրեց վերմակները այս սակարկութենէն ազատելու համար : Միանգամայն Բարիդեան մամլոյ միջոցաւ հանգանակութիւն մը բացուեցաւ որուն գումարը մինչև այսօր 464,000 ֆրանքի հասած է : Ասկէ զատ 4 միլիոն ֆրանքի թօթօք ըսուած վիճակահանութիւնը կարգադրուած է, որոյ արդիւնքը Բարիդի աղքատաց և Միւրսիի ջրողջներուն պիտի բաժնուի . . . : Խորհրդարանը և Սէնատն 5 միլիոն ֆրանքի արտաքս կարգի վարկ մը ստորագրած են, Բարիդի աղքատաց համար :

Մեր ընթերցողները հետաքրքրութեամբ պիտի կարդան անշուշտ հետեւեալը, զոր հրատարակած են Ռեֆ—Արեօլօթի, Ժոնալ Կը Ժէնէլ և Էմբարիալ, որմէ կ'առնուուք մեք ևս :

Գերմանացոյ հետախուզաբիւնն է Պէրլման :

Մինչև հիմա լրագիրք լուծիւն պահած են, գերմանական կառավարութեան հաշուին Պէրլմանի մէջ եղած հնախուզութեանց նկատմամբ թերեւ իրաւացի ըլլայ այս լուծիւնը, որոյ մասին քանի մը խօսք պիտի ընեմ : Գրեթէ երեք տարի կայ, գերմանացի երկրաչափ մը, պարոն Հիւման, յանձնարարուած էր տեղական կառավարութեանց կողմանէ Պէրլմանի մինչև Գասպայի երկաթուղոյ կայարաններէն մին կառնելու համար մը շինելու : Պէրլմանի հրամանին տակ եղող գործաւորք, իրեն ուշադրութիւնը հրաւիրեցին, ճամբուն տակ քիչ խորութեամբ գտնուող բանուած մարմարոններուն վրայ : Երկրաչափը, որ կըթուի թէ ճարտար հնապէս մ'ալ է, պէտք եղած քննութիւններն ընելէ ետեւ, գաղտնի և առանց ժա-

մանակ կորսնցունելու ահեղեղաբեր մը զրկեց ի. Պօլսոյ գերմանական դեսպանին և Կերէի թէ այս տեղեկագրին հետ զրկուեցան նաեւ քանի մը մարմարներ որոնք զարգարուած էին փորագրութիւններով, և որք Պէրլմանի մէջ գիտնաց ժողով մը հրապարակեցին, Պէրլմանի մէջ պահուած ճշմարիտ հնաքիտական գտնաւորութեան քիչ խուզելու, գանձեր՝ որք մինչև հիմա կորսուած կըկարծուէին գիտութեան համար : Բ. Դրեն ֆէրման մը ստանալ և Պ. Հիւմանը անմիջապէս Պէրլմանի մէջ այդ հետախուզութեանց բացարձակ արտօնատէրն ընել խիստ դիւրին բան մը եղաւ Պէրլմանի գաղտնիքի համար : Երկրաչափը գործի ձեռնամուխ եղաւ, և իւր ծանօթութիւններէն ու ընդարձակ վարկէն օգտնուեալ, որ բացուեցաւ իրեն օսմանեան Պանքայի մօտ, չուշացաւ անյուստի արդիւնքներ ձեռք բերելու : Մեծագին արձաններ, փորագրութիւն, միտաներ, արձանագրութիւններով զարգարուած մարմարայ սիւներ, որք դարերէ ի վեր հողին տակ կընկնէին երևան ելան մեծ քանակութեամբ : Կըցաւ միւր չափի կրնամ գտնուած նիւթոց արժողութեան և քանակութեան վրայ բան մը ըսել, վասն զի չեմ ուզէր Տիքիլի մէջ ասոնց վրայ ինծի տեսնելութիւն տուող անձը վրդովել, ևս կըգըտնուէին քանի մը օրէ ի վեր : Պ. Հիւման խիստ մեծ զգուշութիւն կրէ որ Բ. Դուրը կարելի եղածին չափ քիչ տեղեկութիւն առնէ իրեն ըրածին և գտածին վրայ :

Բայց համակրալի երկրաչափը չափի կրնայ գաղտնի պահել, ամենէ հազուադէպ նիւթերով լեցուն 250 խոշոր մետրական յատկապէս Տիքիլի եկող գերմանական պատերազային նաւով, Պէրլմանի զրկելը, այսօրայս նիւթերը Պէրլմանի Միւլզէն զարգարած են, Բ. Դրան հետ ստորագրուած գաղտնագրութեան մը համեմատ այն կառավարութիւնք որք Տաճկական հողին վրայ հնախուզութիւններ ընելու արտօնութիւն կըստանան, հետեւեալ գաղտնքը կրնեն այսինքն եթէ միւլզէն գէմքը կամ անձը ներկայացնող երկու արձաններ գտնուին, մէկը Պիլիս պէտքէ զրկուի, այսպէս է նաեւ ուրիշ նիւթոց համար ալ : Կըհասկնաք անշուշտ թէ պատճառ մը կայ արդեօք այս գաղտնիքի գիտագրելու, և թէ կրնայ վէճեր ծագել : Պ. Վուտ, անգլիացի հնագետ, որ Եփեսոսի հնութիւնները հանեց Պրիթի Միւլզէն մի հաշուց, յաջողած էր գտնուութեանց առաջին առնելու : «Միւլզէն Արտէմիսի մէկ տաճարը գտայ, կրէր, եթէ յաջողէի ուրիշ մ'ալ գտնելու անշուշտ պիտի զրկէի Կ. Պօլսի » :

Որո՞նքն է յանցանքը, եթէ տաճկական Միւլզէն այս վերջին տարիներուն մէջ հարստացած չէ : Անշուշտ նախնիք յանցաւոր են, որ աշխարհիս հրաշալեաց թիւը տասնեւչորսի հանելու տեղ եօթի հանէր են : Կրնամք դրաւ գնել, որ Պ. Հիւման չափի վարանի գաղտնագրել ամբողջ Պէրլմանի Պիլիս զրկելու, եթէ գիտութեամբ ներկորդ Պէրլման մ'ալ գտնէ . . . : Անգլիացիք Եփեսոս երթալու համար ուրիշ բանի պէտք չունին, այլ իրենց Միւլզէն տեսնել, Գերմանիա ևս քանի մը ատենէ ետեւ Պէրլմանի հրաշալիքը տեսնելու համար ուրիշ բանի պէտք չափի ունենայ, այլ Պէրլման երթալու :

Մատրիտէն առջի օր հեռագիր մը հասնելով Կիւմացունէ թէ, Սպանիոյ թագաւորին և թագուհիին ընկալելի երկու հարուած տուէր է Օթտէրէ կոնստանդ անուանով մարդ մը : Ոչ ոք վերաւորէր է : Չարագործը բռնուէր է :

Եւրոպական մամլոյ վերջին ժամանակներս Լուսինեան կամ Նալպէյ գերդաստանի վրայ ըրած զանազան հրատարակութեանց, մասնաւորապէս իշխանուհի Մարի տը Նար Լուսինեանի ուղղուած ներքողներուն և անոր անձին նկատմամբ յորինուած քերթուածներուն մեծ մասը յատկապէս առ մեզ զրկուած ըլլալով եւրոպայէն, յառաջիկայ թուով մաս առ մաս պիտի հրատարակեմք ընտրանք, մեր խորհրդածութեամբ հանդերձ :

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քանի մը օրէ ի վեր ցուրտը սաստկօրէն սկսած էր տիրել Զմիւռնիոյ և շրջակայից վրայ : Մեր ձակայ լերինք ձիւնապատ էին և են այժմ իսկ ըստ մասին : Ջերմաչափը զրոյէն քանի մը աստիճան վար կըցցունէր անցեալ ուրբաթ օրէն ի վեր : Անցած կիրակի զրոյէն 5 աստիճան վար իջած էր կէս օրէն առաջ : Ցուրտը անտանելի եղած էր անցեալ շաբաթ օրէն մինչև չորեքշաբթի օր, ջուրերը բաւական կարծրութեամբ սառեցան . որով շատ ծառոց և բուսոց փնաս պատճառեցաւ, մասնաւորապէս նարինջի և կիտրոնի ծառերը մեծ մասակը փնասուեցան, բաւական պարտէզներ անպատու վիճակի մը մասնուեցան : Վնասը աւելի մեծ քանակութեւ ըլլալ կըկարծուէր, բայց բարեբաղդարար հիւսիսահողմը չորեքշաբթի իրիկունէն սկսեալ հարաւային հողմի փոխուելով օդն ըստ բաւականի բարեխառնեցաւ :

—Հեռագիր մը կըմանուցանէ թէ քաղաքիս Գաղղիական հիւպատոս Պ. Բէլիսիէ տը Ռէյնօ, ընդհ.—հիւպատոսութեան աստիճանի բարձրացած է : Այս բարձրացումը, որ զանազան պարագայից մէջ իւր կառավարութեան մատուցած նշանաւոր ծառայութեանց արդիւնքն է, մեծ ուրախութիւն պատճառեց տեղւոյս գաղղիացի հասարակութեան և այլ ժողովրդոց :

—Քաղաքիս ընդհանուր փաստափառի օգնական, Չարեհ Էֆէնտի Տիլպէրեան ամուսնացաւ երկուշաբթի գիշեր տեղւոյս պատուաւոր վաճառականներէն Եսայեանց դուստր օրիորդ Բուստիանէի հետ :

—Նիսիմ Սաուլ, արտօնատէր Լա Պիւնա Իւլէրալիս լրագրոյ, պատու ունի ծանուցանել հասարակութեան թէ յիշեալ լրագրին խմբագրութիւնը իր վրայ առած ըլլալով, այսուհետեւ եթէ այդ անունով լրագիր մը հրատարակուի իր նախորդ խմբագիր Խաղանի ստորագրութեամբ, ինքը երբեք պատասխանատու չէ :

—Արշալոյս նախորդ թուով տեղւոյս Հայ ընթերցատան վրայ խօսած ժամանակնիս Տաճկական թերթ չգտնուելուն վրայ ցաւ յայտնած էինք, սակայն վերջէն կիմանամք թէ, ներկայ Տնօրէն—Խորհուրդը մօտերս այդ պակասն ալ լրացուցած է, երկու տաճիկ թերթ ներմուծելով : Ասկէ զատ կընդգրուի մեզմէ որ յիշեալ հաստատութեան մէջ գտնուող թերթերուն ցանկը հրատարակեմք, ի գիտութիւն ազգայնոց, որ հաւատարիկ :

Լը Թան, Լա Ռեֆորմ, Լիւրարսիալ, Լը Շուրիւրի, Լա Ֆրանս, Լը Մօնիթօր տիւ Գօմբէր, Լը Ժուրնալ տը Ժէնէլ, Թայմզ օֆ Թի Նիւզ Բէքըր, Իւլիւսթրաթիոն Լընտըն Նիւզ, Կապիթէ Տէյլ Նիւզ, Օպտիմը, Մանչէսթըր Ռիւքլի Միւլզէնթ, Մասիս, Արշալոյս Արարատեան, Արեւելեան Մամուլ, Լոյս, Լրագիր, Փոնշ, Հայրենիք, Մանգէֆթեար, Թէրմանը Էֆթեար, Արարատ, Փորձ, Մշակ, Մեղու, Հայաստանի, Մանկավարժական թերթ, Վաղթ, Այդըն, Վերս, Նէա Զմիւռնի, Բրօսոս :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Աֆիոն.—Երկու շաբաթուան մէջ ծախուեցան այս նիւթէն 70 կողովի չափ ի գին 143 դրուլի : Բամպակ.—Մերենայով մարքուածէն վերջին օրերս ծախուած է 40 հակ 430 դրուլի կենդինարը : 100 հակ Ատանայի բամբակ ծախուեցաւ 405 դրուլի :

Բալանուտ.—Այս շաբաթուան վաճառումը 5, 500 կենդինարի կըհասնի, թէ բանուած և չէ չբանուած տեսակէն, 88էն մինչև 106 դրուլի կենդինարը, իսկ մեծձանա կոչուած տեսակին գինն է 141էն մինչև 150 դրուլի :

Բակլայ.—Ծախուեցաւ 120,000 օխայ, ի գին 44 1/2 փարայի :

Սուսամ.—Ծախուեցաւ 30,000 օխայ, 133 1/2 փարայի :

Տէր Լրագրոյ, Գ. Կ. Պաշտպան :